

PŘIJETÍ SUBKULTURY

V době, kdy vrcholí fyzický, psychický a sociální vývoj teenagerů, adolescentů, jsou změny postojů, životního stylu a hodnotového systému častější než výměna ročního období. Představte si třináctiletého chlapce, který si vytváří svou vlastní identitu, pomalu přepisuje status dítěte na skorodospělého, vyrovnává se s hormonální bouří, cítí odpor k autoritám, potřebu se vymezit, první zamilovanost. S věkem se zrychluje proces osamostatňování se, objevují se výkyvy ve výkonu, změny názorů a nálad, koníčků, pocity nejistoty, sebehledání a sebebřijetí.

Už to samo o sobě je v tak krátké době masakr. A teď k tomu přidejte sociální prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Probíhá další fáze socializace, budování nových skupin, hlubších vztahů, hledání „kam patřím“, přebírání skupinové identity, výměna vrstevníků za rodiče. Je to doba, kdy děti mají sklon se odlišovat od všeho, co bylo zavedené, funkční a tzv. normální.

V 1. polovině minulého století se začal objevovat pojem subkultura, který se vztahuje k jakémukoliv věku, nejčastěji se používá u mládeže. Obvykle jsou subkulturou myšleny nevědomě či spontánně vytvořené podmožiny kultury. Může však také znamenat subkulturu, která vědomě pěstuje sama sebe. Každá taková subkultura má sklon se vůči svému okolí vymezovat či ostře vyhraňovat, zdůrazňovat odlišnosti, a to nejčastěji vzhledem (oblečením, účesem), vystupováním, konkrétní aktivitou (hudbou, tancem...) či speciálním jazykem. I tak je velmi těžké rozlišit, co je subkultura, životní styl, aktuální rozpoložení teenagerů a co je mainstreamová záležitost. Jak se rychle vyvíjí svět techniky a digitalizace, zrychluje se i imitování mnoha dřívějších již definovaných stylů a dochází k posunu v oblasti individualizace kolektivních subkultur. Nejznámější subkultury mezi mládeží jsou: Skate, Graffiti, Hip hop, Metal, Technaři, Emo, Meatheads, Parkour, Punk, Hipster, Rastafariáni, Hooligans, Lolity, Sneakerhead a další.

Emoční zmatek

Adolescentův životní směr a touhu být součástí subkultur ovlivňují kolísavé emoční stavy, potřeba socializace, více či méně funkční vztahy v rodině, hodnotový systém a hledání své identity. Pokud bychom zjednodušili hlavní charakteristiky subkultur, mohlo by to vypadat nejspíš takto: Teenager, který má potřebu být ve skupině, ale cítit svou svobodu, mít kolem sebe prostor, nosit

specifické volné oblečení, patřit do komunity, ale být tam sám za sebe, být aktivní, kreativní, překonávat individuální překážky, posouvat hranice svých možností a zároveň nebyť úplně výstřední, nemá rád pravidla, nechce být apriori agresivní, nemá moc rád „univerzálnost“, „normalitu“ a většinové názory, masové sportovní činnosti – mohla by ho oslovit subkultura Skate. Pak postupně začne přebírat nepsané normy komunity, vstupuje do neformálních vztahů, bude si vytvářet hlubší vztah k celé subkultuře, s tím jde ruku v ruce i změna chování a jednání, oblečení, vystupování na veřejnosti. Pokud by ke kultuře subkultury patřily i rizikové aspekty, jako jsou například drogy, agresivita, vykřikování rasistických hesel, nošení nacistických symbolů, výstřední image a podobně, může se teenager tzv. napojit, a to i přestože ještě před pár dny tyto činnosti neuznával.

Je to důsledek stavu, který nazýváme emočním zmatkem. Teenager je velmi citlivý na projevy dospělých, které vnímá jako nepřátelské, roste jeho negativismus. Rodiče mohou zažívat pocity selhání, proto jejich egostav rodiče „začne tlouct na poplach“ a jdou se svými přesvědčeními a moralistickými přednáškami naproti svému dítěti. Dochází ke střetu, dítě je v opozici a kde jinde najde pochopení a útočiště než v komunitě podobně laděných vrstevníků.

Přátel jako priorita

Pro teenagery je určující potřeba socializace. Každá skupina má své psané či nepsané normy, hodnoty, pravidla. Ty se často řídí podle tahounů skupiny. Jedinec si nesmí vybrat někoho, kdo není idolem většiny, jinak by za to nesl následky spojené s vyloučením. Pokud dítě nemá jinou stabilní sociální skupinu, kde by si mohlo sytit své potřeby „někam patřit“, stanou se jeho noví přátelé životní prioritou. V tu chvíli je dítě ochotno a také i schopno změnit svůj dosavadní systém hodnot, který dlou-

hodobě vznikal na základě vzorů jeho rodičů. Žebříček hodnot a způsoby chování dětí se začínají odlišovat od dospělých už v období cca 11–12 let. Zajímavý je paradox, kde u dětí není hlavním problémem nedostatek hodnot, někdy jich mají naopak až příliš, proto nemají utříděné své priority. Vnitřní zmatek je vede k hledání jediných pravých norem a hodnot. Tento paradox si většinou dokážou vysvětlit až v době dospělosti.

Vliv subkultur na zdravý vývoj jedince je významný, v době dospívání může být i rozhodující, ovšem nemusí být vždy rizikový a nepatřičný. Pomáhá dítěti překlenout životní etapu nejistoty, hledání sebe sama, období citových zmatků a v neposlední řadě podporuje u dítěte separační proces – postupné odpoutávání se od rodičů. Pokud jde tento proces ruku v ruce s trpělivostí, pokorou a plnou důvěrou rodičů, zvládnou náhlou změnu v chování teenagera i samotní rodiče.

Co dělat?

Čím mohou rodiče či učitelé přispět ke zdravému vývoji dítěte, na které působí vliv konkrétních subkultur?

- Snažit se zjistit informace o filozofii dané subkultury,
- v první fázi nepanikařit, nezakazovat, nemoralizovat, učit se důvěřovat,
- mluvit s dítětem o svých obavách a strachích,
- přijmout fakt, že se dítě přestává svěřovat blízkým dospělým,
- udržovat stále svůj nastavený hodnotový systém, ukazovat dítěti jeho výhody,
- zbrkle nereagovat v emočně vypjatých situacích,
- předpokládat, že se u dítěte budou objevovat změny nálad, zbytečně tzv. netlačít na pilu,
- nevyžadovat za každou cenu po dítěti, aby souznělo s hodnotovým systémem dospělých, aby si „něco“ uvědomilo (nebojte se, až bude dospělý, uvědomí si to),
- vědomě zastavovat kritické hodnocení sympatizantů subkultur, děti nemají rády, když dospělí pomlouvají a ponižují jejich vrstevníky, kamarády,
- nebát se dítěti dát čas k dozrání, k nalezení sebe sama.

Michaela Štáfková,
Adiktologická dorostová
ambulance Zařízení
sociální intervence,
Kladno

